

PREMISE ISTORICE PRIVIND INCRIMINAREA REȚINERII SAU ARESTĂRII ILEGALE

Valeriu CUȘNIR,
prof. univ., dr. hab.
Anatol DOGA, doctorand

SUMMARY

The study object of the following scientific article is the analysis of the historic evolution of the apprehension crime or the illegal arrest incriminated within the Penal Code of the Republic of Moldova. Using the historic method of research there have been highlighted the premises serving as the foundation for incriminating the act of our subject. It has been ascertained that the punishing of the apprehension or of the illegal arrest is tightly linked to the protection and insurance of the fundamental rights and freedom of a person in the context when the representatives of the law use the means of coercion: apprehension and arrest.

Keywords: Criminal code of the Republic of Moldova, means of coercion, historic evolution of the illegal detention or the illegal arrest, fundamental rights and freedom of a person.

* * *

Obiectul de studiu al acestui articol științific îl constituie analiza evoluției istorice a infracțiunii de reținere sau arestare ilegală, incriminată la art. 308 Cod penal al Republicii Moldova. Utilizând metoda istorică de cercetare au fost evidențiate premise ce au stat la baza incriminării faptei menționate. S-a constatat că pedepsirea reținerii sau arestării ilegale este strâns legată de protejarea și asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în contextul punerii în aplicare de către reprezentanții organelor de drept a măsurilor de constrângere: reținerea și arestarea.

Cuvinte-cheie: Cod penal al Republicii Moldova, măsuri de constrângere, evoluția istorică a infracțiunii de reținere sau arestare ilegală, drepturi și libertăți fundamentale ale persoanei.

Introducere. Protecția legalității în domeniul justiției este în mod indispensabil condiționată de asigurarea realizării scopurilor procesului penal. Unul dintre aceste scopuri este ca persoana care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale. Întru realizarea acestui scop, legiuitorul oferă organelor de drept posibilitatea de a aplica anumite măsuri de constrângere în privința acestor persoane, măsuri ce presupun o limitare a drepturilor și intereselor lor legale. Totodată, pentru a asigura ca nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspunderea penală, legiuitorul prescrie anumite limite legale de aplicare a măsurilor de constrângere. Aceste limite sunt strict determinate de legea procesual-penală, iar pentru a preveni depășirea lor, legiuitorul a recurs la mecanismul de protecție juridico-penală, care presupune incriminarea faptelor prin care s-ar încerca aplicarea abuzivă a măsurilor de constrângere.

Istoria apariției instituțiilor cu caracter juridic urmează a fi analizată în strictă corelație cu gradul de evoluție a comunității umane la diferite etape de dezvoltare. Cu referință la normele penale, incriminarea lor a fost în mod direct influențată de necesitatea pe care a resimțit-o societatea de a conserva și de a proteja anumite valori sociale.

În esență, infracțiunea de reținere sau arestare ilegală este o faptă care, pe lângă relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției, atentează la libertatea fizică a persoanei. Prin urmare, evoluția normelor incriminatorii destinate protecției libertății fizice trebuie să fie analizată prin luarea în considerație a momentului la care drepturile fundamentale au fost recunoscute în calitate de valori sociale supuse protecției penale.

Conținutul de bază. Ideea că ființa umană posedă, prin natura sa, anumite drepturi, s-a ivit în mintea omenească încă în timpurile străvechi și a fost re-

dată apoi în cuvinte strălucite, grație filozofiei stoice și jurisprudenței, în toate epocile următoare, uneori inspirându-se din dogmele religiei creștine, alteleori numai din lumina rațiunii [1, p. 6].

Sistemele de gândire stoice naturaliste, grecești și romane din Antichitate stau la originea concepției drepturilor omului.

Omul, potrivit tezei avansate de sofisti, este stăpînul destinului său și nu se afla la discreția zeilor. Platon, care susține teza naturii universale proprii oamenilor, și Aristotel, care afirma că „numai prin lege devine cineva sclav ori liber, prin natura lor oamenii nu se deosebesc într-un nimic”, au avut o contribuție importantă la apariția concepției unui ansamblu de reguli, identificând primul punct al ideii de drept natural [2].

Primul act scris care a recunoscut libertatea ca drept subiectiv al persoanei a fost *Magna Charta Liberatum*. La 12 iunie 1215, Regele Ioan fără de Țară a semnat acest act – unul dintre primele

documente în care erau stipulate expres importante drepturi și libertăți, obligându-se să le respecte. Prin Chartă, semnatarii au convenit că acordă oamenilor liberi ai regatului toate drepturile și libertățile consacrate în Chartă [3, p. 51].

Dante Alighieri (1265-1321), unul dintre cei mai cunoscuți gânditori, filozofi și literați ai vremii sale, în tratatul său de biologie afirma că „libertatea este facultatea ce o are individul de a se purta potrivit firii sale, sub înfrurirea împrejurărilor care purced din structura creierului său și din așezarea actuală a reziduurilor formate mai înainte, potrivit firii sale, sub înfrurirea condițiilor exterioare” [4]. Ideea care se desprinde din această aserțiune și care, de fapt, a fost perpetuată în gândirea juridică este că există o legătură organică între libertatea interioară și libertatea exterioară a individului.

Ulterior, raționaliștii, în secolele XVII și XVIII, pun bazele științifice ale doctrinei drepturilor individuale ale omului, accentuând teoria dreptului natural, definind libertatea ca un drept ce nu poate fi supus unei ordini divine.

Georg Willhelm Friedrich Hegel arăta: „Atunci cînd se susține că «libertatea în genere este să poți acționa așa cum vrei», o atare reprezentare poate fi luată numai ca totală lipsă a culturii gândirii, în care nu se găsește încă nicio urmă a ceea ce este voință liberă în sine și pentru sine, dreptul, moralitatea etc.” [5, p. 193].

Charles Louis de Secondat Montesquieu preciza că „libertatea este dreptul de a face tot ceea ce îngăduie legea și dacă un cetățean ar putea să facă ceva ce ele interzic, el nu ar mai avea

libertate, pentru că și ceilalți ar putea să facă la fel” [4].

De-a lungul istoriei, acest drept și-a găsit consacrare în *Habeas Corpus Act of rights* din 1679, în *Petition of rights* din 1688, în *Declarația franceză a drepturilor omului și cetățeanului* din 1789 [6, p. 283].

Marcind un moment important în gândirea politică și juridică a timpului, Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului, din 1789, a constituit un punct de plecare pentru protejarea și garantarea ulterioară a drepturilor fundamentale în spațiul european. Având ca exemplu Declarația drepturilor de la 1689, din Anglia, și mai ales Declarația de independență a SUA, din 4 iunie 1776, ea a fost percepută ca o declarație universal-valabilă, expresie abstractă a rațiunii eterne, ceea ce i-a asigurat o răspândire foarte largă și durabilă.

Chiar în primul său articol, Declarația drepturilor omului și cetățeanului, adoptată de Adunarea Națională a Franței la 2 octombrie 1789, a consacrat acea formă celebră care avea să fie preluată și comentată în toate documentele ulterioare, referitoare la drepturile omului. Consacrând că oamenii se nasc și rămân liberi și egali în drepturi, Revoluția franceză avea să recunoască tuturor ființelor umane unul dintre cele mai importante drepturi – acela de a se naște și a trăi „în libertate și egalitate”.

În Declarație se stipulează că „libertatea constă în puțința de a face tot ceea ce nu vatamă altuia, precizându-se – în acest fel – că practica drepturilor naturale ale omului nu are alte margini decât cele care asigură celorlalți membri ai societății realizarea acelorași drepturi”. Având în vedere importanța precizării acestor limite, în Declarație se consacră obligația de a se determina numai prin lege „marginile libertății”, la confluența libertății unei persoane cu libertatea altei persoane [3, p. 64].

De asemenea, printre garanțiile dreptului la libertate, care au fost consacrate în Declarația din 1789, pot fi menționate:

- Niciun om nu poate fi acuzat, arestat, nici deținut, decât în cazurile stabilite de lege și prin formele prescrise de ea. Cei care solicită, dau, execută sau fac să se execute ordine arbitrare trebuie să fie pedepsiți, dar orice cetățean somat sau arestat în virtutea legii trebuie să se supună imediat; dacă opune rezistență, el se face vinovat.

- Orice om este presupus inocent, pînă în momentul în care a fost declarat vinovat; dacă se consideră indispensabil a-l aresta, orice act de constrîngere, în afara celor necesare pentru reținerea lui, trebuie aspru pedepsite de lege [4].

De asemenea, Declarația din 1789 pentru prima dată a pus bazele controlului social asupra activității organelor autorităților publice, care trebuie să fie dimensionată strict pe ideea respectării principiului legalității. Încă din acele momente tensionate ale Revoluției, luîndu-se în considerație experiența anilor de abuzuri și inegalități, s-a ajuns la concluzia „nevoii controlului social asupra treburilor publice”. În acest sens, în Declarație s-a stipulat ca „societatea are dreptul de a cere socoteală oricărui agent public despre administrația lui” [4].

Preocuparea societății pentru asigurarea drepturilor omului a atins apogeul la etapa contemporană, etapă la care a fost elaborat un instrumentar juridic complex de vocație internațională, în care au fost consacrate mai multe standarde ce au stat la baza elaborării constituțiilor de către statele europene.

În art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului din 1948, se stipulează: „Orice ființă umană are dreptul la libertatea și securitatea sa” [7, p. 10].

În același timp, în Pactul internațional cu privire la drepturile și libertățile civile și politice din 1966 citim: „Orice om are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, decât din motive legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege” [8, p. 21].

Potrivit art. 5 alin. (1) din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, „Orice persoană are dreptul la libertate și siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent;

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărîre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci cînd există motive verosimile de a bănui că a săvîrșit o infracțiune sau cînd există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvîrșescă o infracțiune sau să fugă după săvîrșirea acesteia;

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărîită pentru educația sa sub supraveghere, sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;

e) dacă este vorba despre detenția

legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond;

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriul sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare” [9, p. 139].

În conformitate cu Constituția R. Moldova din 1994, “Libertatea individuală și siguranța persoanei sînt inviolabile” [10].

Aceste imperative legislative au făcut necesară ocrotirea libertății individuale, inclusiv a celei fizice, prin mijloace juridico-penale specificul căroră constă în incriminarea faptelor de pericol, prin săvîrșirea cărora aceasta ar putea fi lezată.

Nu intenționăm să relatăm retrospectiva istorică de incriminare a tuturor infracțiunilor care atentează la libertatea fizică a persoanei, ci doar a celor care vizează privarea ilegală de libertate, săvîrșită de către reprezentanții organelor care înfăptuiesc sau care contribuie la înfăptuirea justiției.

Cu referință la dreptul medieval, pravilele românești prevedeau mai multe categorii de infracțiuni, unele dintre care pot fi atribuite infracțiunilor contra justiției: falsul (vicleșugul); nesupunerea la executarea hotărîrilor; jurămîntul mincinos [11, p. 133].

În Transilvania era incriminată reclamația falsă și nedreaptă în justiție, fapta fiind pedepsită cu o amendă bănească numită *emenda linguae*. De asemenea, era stabilită răspundea penală și pentru pîra nedreaptă în justiție, în următoarele trei cazuri:

1. urmărirea unuia și aceluiași lucru sau a unei acțiuni pe baza a două titluri incompatibile sau în fața a două instanțe;

2. chemarea din nou în judecată a unei părți, deși reclamantul descărcase sau iertase pe pîrît pentru actul respectiv;

3. reluarea fără autorizația cuvenită a unei cauze definitiv judecate [12, p. 447].

În general, din lista infracțiunilor contra libertății, infracțiunea care era pedepsită destul de aspru în epoca feudală o constituie răpirea de fată sau de femeie. Intemeindu-se pe pravilă, domnia a considerat răpirea ca o vină gravă („faptă mare”), a cărei judecată a rezervat-o domnului, pedeapsa putînd fi moartea, dar, ținînd seama de spiritul poporului și de interesul propriu, se îngăduia răscumpărarea vinei prin gloabă, ca din represiune să facă un izvor de venit. Pravilele din sec. al XVII-lea

au generalizat pedeapsa cu moartea, iar averea răpitorului era dată femeii răpite. „Răpitura” era mai gravă când se răpea o fată de boier mare. Aceeași pravilă cerea pentru existența infracțiunii două condiții cumulative: transportarea răpitei dintr-un loc în altul și necinstirea ei prin violență. Când aceasta se făcea cu voia femeii, răpitorul se pedepsea după voia judecătorului [12, p. 471].

Norme incriminatorii evaluate în materia pedepsirii actelor de privare abuzivă de libertate săvârșite de către reprezentanți ai autorităților au fost stabilite în dreptul penal modern.

În C. pen. român din 1864, sistemul incriminator includea patru fapte infracționale, legate de detenția ilegală săvârșită în legătură cu înfăptuirea actului de justiție:

1. deținerea și arestarea ilegală – art. 149;
2. tolerarea arestării ilegale – art. 102;
3. internarea ilegală – art. 103;
4. cercetarea abuzivă – art. 150 [13].

În aceeași manieră, C. pen. român din 1936 conținea și mai multe incriminări privind arestarea ilegală:

1. arestarea nelegală – art. 272;
2. executarea ilegală a arestului – art. 273;
3. tolerarea arestării ilegale – art. 257;
4. internarea ilegală – art. 276 [14].

În ceea ce privește sancționarea faptelor de arestare nelegală, C. pen. din 1936 prevedea pedeapsa închisorii corecționale. Pentru fapta de arestare ilegală (art. 272) și de executare ilegală a arestării (art. 273) erau prevăzute, în art. 274, două agravante: 1) cauzarea de vătămare a sănătății sau a integrității corporale și 2) folosirea de violențe și torturi [14].

Un grad înalt de evoluție a normelor destinate incriminării abuzurilor din partea reprezentanților autorității în contextul aplicării reținerii sau arestării ilegale poate fi atestat în dreptul penal modern francez. În C. pen. al lui Napoleon din 1810, erau incriminate două categorii de infracțiuni ce puteau fi săvârșite de către reprezentanții autorităților în legătură cu aplicarea abuzivă a măsurilor de constrângere de privare a libertății.

La art. 114-115 era sancționată fapta de dare a unui ordin sau executarea propriu-zisă a unui ordin care atentează la libertatea persoanei, iar la art. 119 – pentru tolerarea cazurilor de privare ilegală de libertate în casele destinate deținerii persoanelor reținute, precum și în alte locuri. O incriminare distinctă viza pedepsirea faptei de deținere ilegală în

casele de arest fără actele justificatoare. De asemenea, la art. 122 C. pen. francez din 1810 se prevedea răspunderea penală pentru fapta reprezentantului procuraturii, judecătoriei sau a altui funcționar public de privare ilegală de libertate a persoanei în alte locuri decât cele stabilite de organele guvernamentale sau ale administrației publice [15, p. 23].

Cel de al doilea grup al infracțiunilor menționate erau specificate în secțiunea a V-a, intitulată „Arestarea și privarea ilegală de libertate”, din Capitolul „Despre infracțiuni și delictе contra persoanelor”. În înșeși textele incriminatorie, în funcție de timpul în care persoana era deținută ilegal și de metoda de comitere a acțiunii ilicite, era prevăzută răspunderea penală pentru patru fapte. La art. 341 C. pen. francez din 1810 era sancționată cu muncă silnică fapta de reținere, arestare sau o formă de privare de libertate săvârșită fără ordinul stabilit de autorități sau prin încălcarea temeiurilor și condițiilor de aplicare a acestora. În conformitate cu art. 342 al aceluiași Cod, era sancționată cu muncă silnică pe viață aceeași faptă, dacă drept rezultat persoana era privată de libertate pe o perioadă mai mare de 1 lună de zile [15, p. 23].

În acord cu art. 343 C. pen. francez din 1810, pentru fapta prevăzută la art. 341 putea fi aplicată pedeapsa închisorii de la 2 la 5 ani, dacă pînă la expirarea a zece zile din momentul reținerii, în absența urmărilor penale, persoana era repusă în stare de libertate. De asemenea, cu muncă silnică era sancționată fapta de arestare ilegală săvârșită prin amenințarea cu moartea, iar arestarea ilegală însoțită de mutilare corporală era sancționată cu pedeapsa capitală [15, p. 23].

În Basarabia, în rezultatul anexării din 1812, în sfera dreptului penal au fost aplicate legile Imperiului Rus, pînă la Marea Unire din 1918. Plecînd de la aceste realități istorice incontestabile, evoluția legislației penale moldovenești a fost într-o măsură oarecare influențată de legislația rusă, existentă în materia reținerii sau arestării ilegale.

Astfel, în legislația penală a Imperiului Rus, răspunderea penală pentru arestarea și reținerea ilegală a fost stabilită în *Ulojenia o nakazaniiah ugovnîh i ispravitelinîh* din 1845. Sediul incriminator era dislocat într-un Capitol aparte cu denumirea marginală *Despre infracțiuni și delictе săvârșite de către funcționari în contextul anchetării și judecării*. Funcționarii erau pedepsiți penal nu doar pentru reținerea sau arestarea ilegală, ci și pentru încălcarea regimului de detenție sau și a drepturilor deținuților.

De exemplu, art. 478 prevedea răspunderea pentru fapta de neprezentare a documentelor organului ierarhic superior care justificau reținerea persoanei. Erau sancționate penal și faptele de arestare săvârșite fără respectarea temeiurilor justificative și a condițiilor de aplicare; deținerea sub arest în alte locuri decât cele destinate în acest scop; deținerea sub arest cu încălcarea termenelor stabilite. Aceste fapte erau sancționate fie ca infracțiuni de serviciu, fie ca delictе de depășire a atribuțiilor de serviciu. Fiind astfel apreciate, se stabileau și anumite pedepse corespunzătoare: avertismentul, muștrarea, destituirea din funcție etc. Faptele menționate erau pedepsite mai aspru dacă se comiteau din anumite motive josnice, precum ar fi răzbunarea și dușmănia. Astfel, deținerea persoanei în arest cu încălcarea termenului stabilit, săvârșită din motive de dușmănie, se pedepsea cu de an sau cu muncă corecțională în exil [16, p. 125].

O altă tehnică legislativă de incriminare a infracțiunilor contra libertății persoanei, mai ales a celor săvârșite de către persoane imputernicite cu asemenea competențe, era stabilită în Codul penal al Rusiei din 1903. Cadrul incriminator era cuprins în Capitolul 26 cu titlul *Despre infracțiuni care atentează la libertatea personală*, care îngloba în sine 15 articole (de la art. 498 la art. 512). În afară de infracțiunile care atentează la libertatea fizică, aici mai erau incriminate asemenea fapte precum constrîngerea și amenințarea (art. 507-510), violarea de domiciliu (art. 511-512) [17, p. 16].

Spre deosebire de *Ulojenia o nakazaniiah ugovnîh i ispravitelinîh* din 1845, în C. pen. al Rusiei din 1903 legiuitorul incrimina două variante normative de privare ilegală de libertate sau de reținere ilegală:

- deținerea ilegală a persoanei pe un termen de pînă la 1 săptămînă – art. 489 alin. (1);

- deținerea ilegală a persoanei pe un termen mai mare de 1 săptămînă – art. 489 alin. (2) [17, p. 16].

Acestor două fapte le corespundea mai multe circumstanțe agravante, ce erau stabilite la art. 499-500 C. pen. al Rusiei din 1903. Unele dintre acestea se refereau la anumite metode de pericol prin care putea fi realizată activitatea infracțională (de exemplu, se agrava răspunderea penală pentru privațiunea ilegală de libertate săvârșită printr-o metodă periculoasă pentru viață sau comisă prin chinuirea victimei). Alte circumstanțe agravante se refereau la anumite calități speciale ale victimei (de exemplu, privarea de libertate a ma-

mei sau a tatălui ori a altei rude pe linie ascendentă, privarea ilegală de libertate a unui funcționar în legătură cu activitatea de serviciu, a gardianului care asigură garda familiei imperiale etc.).

În baza celorlalte circumstanțe agravante, se înăsprea pedeapsa penală în funcție de locurile în care era săvârșită privațiunea ilegală de libertate (de exemplu, pentru prima dată în calitate de circumstanță agravantă a fost prevăzută privarea ilegală de libertate în spitalele psihiatrice, atunci fapta era comisă cu bună-știință în privința unei persoane care nu suferea de o asemenea boală). Mai era dozată răspunderea penală și pentru deținerea ilegală, contrar voinței, a unei femei într-o speluncă destinată desfrului [17, p. 16].

La categoria infracțiunilor de serviciu care atentau la libertatea persoanei era atribuită privarea de libertate săvârșită prin reținere sau întemnițare ilegală, depășirea termenelor acestora sau aplicarea unei măsuri mai aspre decât cele prevăzute de lege. Fapta era incriminată la art. 650 C. pen. al Rusiei din 1903. Sub aspect subiectiv, fapta se comitea din imprudență, deoarece legiuitorul în textul incriminării cerea ca fapta să fie realizată fie din cauza neștiinței (necompetenței persoanei), fie din cauză incompetenței [17, p. 16].

Se poate concluziona că, în C. pen. al Rusiei din 1903, privațiunea sau reținerea intenționată era pedepsită conform normei generale, chiar și atunci când era săvârșită de către un funcționar care reprezenta autoritatea. Norma specială, însă, devenea aplicabilă, în condițiile art. 650, doar atunci când funcționarul manifesta imprudență sau nechibzuință la comiterea unei asemenea acțiuni.

Referindu-ne la legislația penală autohtonă, putem constata că pe toată durata existenței RSSM, constituită în anul 1940 ca republică unională, reținerea sau arestarea ilegală a fost incriminată ca o formă specială a privațiunii ilegale de libertate. Alta este însă problema locului incriminării acestei fapte în sistemul de norme penale.

Inițial, RSSM nu a avut propria legislație penală, pe teritoriul acesteia aplicându-se Codul penal al RSSU din 1927. Astfel, la art. 103 era stipulată răspunderea penală pentru fapta de reținere ilegală sau aducere ilegală, fapta fiind sancționată cu privare de libertate de până la 6 luni [18, p. 105].

Se poate observa că textul incriminator nu făcea delimitare între reținerea și arestarea ilegală, lucru care, considerăm noi, se datorează faptului că sub aspect procesual, reieșind din gradul de evoluție a normelor de referință, nu se

făcea o distincție netă între reținerea persoanei și arestarea acesteia.

De asemenea, este de menționat că în C. pen. al RSSU din 1927, infracțiunile contra justiției nu erau incriminate aparte, fapt pentru care reținerea sau aducerea ilegală era incriminată în Capitolul III din Partea specială, intitulat *Infracțiuni de serviciu*.

Aplicarea temporară a legislației penale ucrainene pe teritoriul RSSM a durat până la adoptarea și punerea în vigoare a C. pen. din 24.03.1961, în care s-a mers pe calea instituirii unui model distinct de sancționare a arestării, reținerii sau aducerii ilegale, fapta fiind descrisă în art. 192.

Cu denumirea marginală de *Arestare, reținere sau aducere ilegală*, art. 192 C. pen. al RSSM era structurat pe trei alineate. La art. 192 alin. (1) era prevăzută răspunderea penală pentru fapta de *arestare ilegală cu bună-știință*, fiind sancționată fie cu privațiune de libertate până la trei ani, fie cu amendă în mărime de până la cincizeci de salarii minime și destituire din funcție. La alin. (2) al aceluiași articol, era agravată răspunderea penală *același faptă săvârșită din interese de profit sau alte interese personale*, fiind pedepsită cu privațiune de libertate pe un termen de la unu la cinci ani [19].

La art. 192 alin. (3) C. pen. al RSSM, era incriminată fapta de *reținere sau aducere ilegală cu bună-știință*, stipulându-se pedeapsa cu privațiune de libertate până la un an sau cu amendă în mărime de până la treizeci de salarii minime, cu destituirea din funcție [19].

Concluzii. Infracțiunea de reținere sau arestare ilegală este comisă în legătură cu activitatea de îndeplinire a justiției, fapt pentru care necesitatea incriminării acesteia a apărut la momentul instituirii normelor procesuale, destinate reglementării condițiilor de aplicare a măsurilor procesuale de constrângere: reținerea și arestarea. Anume la această etapă legiuitorul a evaluat riscurile încălcării de către reprezentanții autorităților a regulilor procesuale de aplicare a acestor măsuri și împiedicării pe această cale a bunului mers al actului de justiție.

Prin urmare, diversificarea relațiilor sociale în domeniul justiției, prilejuită mai ales de evoluția unor asemenea instituții procesual-penale, precum ar fi cea a reținerii sau arestării ilegale, a determinat sancționarea distinctă în sistemul normativ-penal a faptelor care vizează aplicarea ilegală a acestora.

Referințe bibliografice

1. Del Vecchi, Giorgio. *La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen dans la révo-*

lution française. Ed. Roma: Nagard, 1979.

2. Cordos A., Protecția juridică a dreptului la libertate www.uab.ro/reviste_recunoscute/reviste_drept/annales.

3. Maziliu D. *Drepturile omului (concept, exigențe și realități contemporane)*. București: Ed. Lumina Lex, 2006.

4. *Proiect disertație drept social european „Sistemul european de protecție a drepturilor omului”*. <http://www.rasfoiesc.com/legal/drept/PROIECT-DISERTATIE-DREPT-SOCIA> (accesat la data de 08.08.2013).

5. Hegel. *Principiile filozofiei dreptului*. București, Ed. Academiei Române, 1969.

6. Rusu I. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2001, p. 283.

7. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* din 10.12.1948, aderat la Declarația prin Hotărârea Parlamentului R. Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990. În: *Drepturile omului. Acte legislative internaționale și regionale*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2005.

8. *Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice* din 16.12.1966, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 217-XII din 28.07.1990. În: *Drepturile omului. Acte legislative internaționale și regionale*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2005.

9. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale* din 04.11.1950, ratificată prin Hotărârea Parlamentului R. Moldova nr. 1298-XIII din 24.07.1997. În: *Drepturile omului. Acte legislative internaționale și regionale*. Chișinău: Ed. Epigraf, 2005.

10. *Constituția Republicii Moldova* din 29 iulie 1994. În: *Monitorul Oficial al R. Moldova*, nr.1 din 12.08.1994.

11. Marcu L. P. *Istoria dreptului românesc*. București: Ed. Lumina Lex, 1997.

12. Gronț Gh., Floca I., Georgescu V., Grigoraș N., Hanga V., Herlea A., Marcu P., Matei I., Mioc D., Sachelarie O., Stoicescu N., Striha P., Șotropa V., Vulcănescu R. *Istoria dreptului românesc*. București: Ed. Academiei, 1980.

13. *Codul penal al României* din 1864. În: *Monitorul Oficial al României* din 30 octombrie 1864.

14. *Codul penal al României* din 1936. În: *Monitorul Oficial al României* din 18 martie 1936.

15. *Французский уголовный кодекс 1810 года. С изменениями и дополнениями по 1 июня 1940 г.* Пер. Н.С. Лапшиной. Под ред. и со вступ. ст. М.М. Исаева. М., 1947.

16. *Преступления против правосудия: (толкование уголовного закона, комментарий статей УК РФ, материалы судебной практики, статистика)*. Под редакцией А.В. Галаховой. Москва: Норма, 2005.ă

17. Амосов Алексей Евгеньевич. *Незаконное лишение свободы в уголовном праве России (виды и характеристика)*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Владимир, 2008.

18. *Уголовное законодательство СССР и союзных республик*. Москва: Госюриздат, 1957.

19. *Codul penal al Republicii Moldova* din 24.03.1961. În: *Vești RSSM*, 1961, nr. 10.